

POSTANOWIENIE

Dnia 14 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa Z. M.
przeciwko A. M.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 czerwca 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 29 maja 2015 r., sygn. akt V ACa 75/15,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. przyznaje r. pr. O. B. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w Gdańsku) kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym powodowi.**

UZASADNIENIE

Powód Z. M. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 29 maja 2015 r. Sąd ten oddalił jego apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu z dnia 15 października 2014 r. oddalającego jego powództwo przeciwko A. M. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli, którego treścią będzie przeniesienie na rzecz powoda prawa własności gospodarstwa rolnego prowadzonego na nieruchomości Kw nr [...] oznaczonej numerem działek

[...] oraz [...] położonej w miejscowości P. wraz z ciągnikiem U. nr rej. [...] i jedną przyczepą m-ki nr rej. [...], które powód darował pozwanemu w dniu 21 czerwca 2008 r. W § 6 umowy notarialnej pozwany ustanowił na nabytej nieruchomości nieodpłatnie dożywotnią służebność mieszkania polegającą na prawie korzystania przez powoda z jednego pokoju, kuchni i łazienki położonych od północnej strony domu, ogrzewanych i oświetlanych na koszt właściciela nieruchomości, korzystania z garażu i jednego pomieszczenia w oborze oraz prawo swobodnego poruszania się po całej nieruchomości, a nadto prawo dożywotniego użytkowania działki o powierzchni [...]. Zobowiązał się też zapewnić darczyńcy odpowiednią opiekę, pomoc w chorobie i na starość, a także całodzienne wyżywienie. W wyroku Sądu Rejonowego w Brodnicy VII Zamiejscowego Wydziału Karnego z siedzibą w Golubiu-Dobrzyniu z dnia 30 października 2013 r. pozwany został uznany winnym popełnienia przestępstwa z art. 157 § 2 k.k. popełnionego w ten sposób, że dnia 9 czerwca 2012 r. dwukrotnie uderzył powoda ręką w okolice oczu powodując obrażenia ciała w postaci zasinienia obu oczodołów, tj. obrażenia powodujące rozstrój zdrowia na czas powyżej siedmiu dni, przy czym zachowanie to zostało wywołane wyzywającym zachowaniem się powoda. Sąd przyjmując, iż społeczna szkodliwość czynu nie była znaczna odstąpił od wymierzenia kary. Pismem datowanym na 9 grudnia 2013 r., nadanym przesyłką poleconą, powód wysłał do pozwanego oświadczenie o odwołaniu darowizny powołując się na „rażącą niewdzięczność” pozwanego. W okresie od 9 grudnia 2012 r. konflikt pomiędzy stronami nadal się utrzymuje. Część kłótni wywołuje powód. Obie strony nadużywają niekiedy alkoholu. Pozwany zapewnia mieszkanie powodowi, pokój powoda jest ogrzewany. Powód jednak żywi się sam. Nie przyjmuje pieczywa od pozwanego, nie zgadza się na obiady. Strony rozmawiają tylko wtedy, kiedy muszą. Powód nadal utrudnia pozwanemu gospodarowanie. Nie wymaga opieki. Chodzi, pracuje, obrabia ziemię, także ciągnikiem, jeździ samochodem. Strony często wzajemnie się prowokują. Zdaniem obu Sądów, zachowania pozwanego w kontekście wzajemnych negatywnych zachowań stron, nie wykazują cech niewdzięczności rażącej.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie prawa materialnego - art. 898 § 1 k.p.c. i art. 899 § 3 k.p.c. przez ich błędną wykładnię. Podniósł też zarzut

naruszenia przepisów postępowania, a konkretnie art. 233 § 1 k.p.c., które miało, jego zdaniem istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty i zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący uzasadnił potrzebę rozpoznania jego skargi wystąpieniem przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., to znaczy ujawnieniem się w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które sprecyzował w formie pytania, czy ciężący na obdarowanym obowiązek dostarczania wyżywienia darczyńcy, w przypadku niewykonywania wypełnia pojęcie rażącej niewdzięczności i czy jest świadczeniem realizowanym jedynie w naturze, czy może być zastąpiony poprzez zapłatę ekwiwalentu pieniężnego". Oczywiście zasadność skargi skarżący łączył z tym, że w toku postępowania apelacyjnego Sąd ustalił, iż bezsporną okolicznością był fakt nie dostarczania powodowi wyżywienia, obraźliwego i wulgarnego zachowania pozwanego względem powoda z jednoczesnym przyjęciem, iż pozwany nie dopuścił się względem powoda rażącej niewdzięczności.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju myśli prawnej i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także znajdzie zastosowanie przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których powstały wątpliwości. Zagadnienie to musi pozostawać w tego rodzaju związku z danym sporem, że udzielenie na nie odpowiedzi przez Sąd Najwyższy rozpoznający sprawę merytorycznie będzie mieć wpływ na sposób jej rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 596/14, LEX nr 1678068). Skarżący nie przedstawił argumentacji prawnej potwierdzającej jego stanowisko o występowaniu przedstawionego przez niego zagadnienia prawnego. Wskazać przy tym należy, że kryteria rażącej niewdzięczności były już wielokrotnie analizowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego i okoliczności rozpatrywanej sprawy nie świadczą o pojawieniu się nowego, dotychczas niezbadanego aspektu prawnego dotyczącego odwołania darowizny. Pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpadają tylko takie czynności obdarowanego, które są skierowane przeciwko darczyńcy ze świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze. Chodzi tu więc przede wszystkim o popełnione przestępstwo przeciwko darczyńcy (zarówno przeciwko życiu, zdrowiu i czci, jak i przeciwko mieniu) oraz o naruszenie przez obdarowanego obowiązków wynikających ze stosunków osobistych łączących go z darczyńcą, jak np. odmowa udzielenia pomocy w chorobie mimo oczywistej możliwości. Wyłączone są natomiast krzywdy czy przykrości wyrządzone w sposób niezamierzony, popełnione w uniesieniu czy rozdrażnieniu, zwłaszcza wywołane zachowaniem się darczyńcy. Czyny dowodzące niewdzięczności muszą świadczyć o znacznym napięciu złej woli obdarowanego, na co wskazuje użycie przez ustawodawcę słów "rażąca niewdzięczność". Nie uzasadnia więc odwołania darowizny dopuszczenie się przez obdarowanego takich czynów, które w danych okolicznościach i warunkach nie wykraczały poza zwykłe przypadki życiowych konfliktów (por. wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 7 maja 1997 r., I CKN 117/97, LEX nr 137781). Problem ewentualnego przekształcenia zobowiązania do dostarczania żywienia na zobowiązanie pieniężne nie jest natomiast przedmiotem niniejszej sprawy, ponieważ przyczyny odwołania darowizny nie są tożsame z faktami istotnymi przy ocenie czy została wykonana czy też nie umowa służebności mieszkania.

Z kolei oczywista zasadność skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) zachodzi w wypadku, kiedy w skardze podniesione zostały zarzuty nie tylko jednoznacznie i niewątpliwie słuszne, ale jednocześnie skutkiem uchybień jest wydanie jaskrawo nieprawidłowego orzeczenia (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910). Przytoczone przez skarżącego argumenty mające świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej uznać należy za chybione. Ich celem jest raczej odmienna od ustalonego przez Sądy obu instancji prezentacja stanu faktycznego sprawy. Powód pomija swoich ocenach własne wyzywające zachowanie względem pozwanego oraz fakt, iż to on odmawia przyjmowania posiłków od pozwanego.

Z uwagi na to, że wymienione przez skarżącego podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodzą jak również okoliczności sprawy nie wskazują, aby zachodziły inne podstawy przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. należało odmówić przyjęcia skargi do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym wynika z treści § 2, § 6 pkt 6 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490) w zw. z § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1805).

jw